

# Effektvurdering af projektet Naturen+

---

Udarbejdet af  
Carl Henrik Marcussen,  
Center for Regional- og Turismeforskning

for  
Toppen af Danmark A/S

November 2013



DEN EUROPÆISKE UNION

Den Europæiske Fond  
for Regionaludvikling



Vi investerer i din fremtid



REGION NORDJYLLAND

Toppen af Danmark   
Lysets Land

Titel:

Effektvurdering af projektet Naturen+

Forfatter:

Carl Henrik Marcussen

Center for Regional- og Turismeforskning (CRT)

Stenbrudsvej 55

3730 Nexø

Telefon +45 5644 1144

e-mail: [crt@crt.dk](mailto:crt@crt.dk)

[www.crt.dk](http://www.crt.dk)

© 2013 Center for Regional- og Turismeforskning og forfatteren

ISBN: 978-87-916-7732-8 (PDF)

## Indhold

Resumé .....	4
Indledning .....	6
Metode .....	7
Udviklingen i antallet af overnatninger.....	8
Udviklingen i beskæftigelse .....	12
Udviklingen i omsætning.....	14
Udviklingen i oplevelsestilbud .....	17
Sammenfatning .....	19
Referencer .....	21
Bilag .....	22

## Resumé

Indledning/formål: Formålet med nærværende rapport er at foretage en vurdering af effekten af turismeudviklingsprojektet Naturen+ i området dækket af Toppen af Danmark A/S, dvs. i kommunerne Hjørring, Frederikshavn og Læsø. Projektet har løbet i perioden 2009-2012. Det har omfattet en lang række delprojekter og har modtaget offentlig støtte på i alt godt 12 mio. kr. Nærværende effektivvurdering omfatter projektperiodens to første år, 2010 og 2011. Udgangspunktet for vurderingen af den samlede effekt er 2009.

Metoden: Der er benyttet registerdata fra Danmarks Statistik til løsning af nærværende opgave, dels fra personregistre, dels fra arbejdsstedsregistre. Hertil kommer overnatningsstatistik samt besøgsstatistik for museer og zoo/akvarier, ligeledes fra Danmarks Statistik, samt oplysninger fra Toppen af Danmark om antallet af særlige oplevelsestilbud indenfor projektet Naturen+.

Udviklingen i antallet af overnatninger: For de tre kommuner i Toppen af Danmark under ét var der en stigning på 5,0% fra 2010-2011, projektets andet år, til 3,01 millioner registrerede overnatninger. Dette skal ses i forhold til udviklingen i resten af Region Nordjylland, hvor der var en stigning i overnatningerne på 5,4%. Set i forhold til sammenligningsområdet lå Toppen af Danmark altså 0,4 procentpoint under dette i 2011. Ser man på projektperiodens to første år under ét var der i Toppen af Danmark en stigning på 7,0% i antallet af overnatninger, altså fra 2009 til 2011. I samme periode var der i det øvrige Region Nordjylland en stigning på 3,9%. Toppen af Danmark lå altså 3,1 procentpoint bedre end sammenligningsområdet i perioden 2009-2011 under ét mht. udviklingen i antallet af overnatninger.

I sommersæsonen juni-juli-august var der en stigning i antallet af overnatninger fra 2010-2011 på 5,8% i Toppen af Danmarks område, mens stigningen udenfor sommersæsonen lå på 1,1% ekskl. feriehuse. For perioden 2009-2011 under ét var der en stigning på 5,7% i sommersæsonen, og et fald på 1% ekskl. feriehuse udenfor sommersæsonen. Udenfor sommersæsonen var der dog et fald i det øvrige Nordjylland på 2,7%, så man kan sige, at Toppen af Danmark klarede sig 1,7 procentpoint bedre end kontrolområdet udenfor sommersæsonen for perioden 2009-2011 under ét.

Udviklingen i beskæftigelse og omsætning: I 2011 udgjorde antallet af personer med hovedbeskæftigelse med baggrund i turismen 2.960 svarende til 5,1% af alle beskæftigede i Toppen af Danmark mod 3,4% i det øvrige Region Nordjylland, og 3,8% i resten af Danmark og i Danmark som helhed. Omregnet til årsværk var der 2.370 årsværk afledt af turismen i Toppen af Danmark i 2011, hvilket var en stigning på 4,6% fra 2010-2011. Udviklingen i antal årsværk var derimod blot +1,8% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå derfor

2,8% bedre end sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turisme relaterede beskæftigelse. I Toppen af Danmark skabte turismen en omsætning (ekskl. moms) på 2.574 millioner kr. Dette var en stigning på 3,3% fra 2010-2011. Til sammenligning hermed var der i det øvrige Region Nordjylland dog en stigning i den turismeskabte omsætning på hele 4,9%. Toppen af Danmark lå altså 1,6% under sammenligningsgrundlaget (det øvrige Region Nordjylland) mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning i 2011.

Ser man på projektperiodens to første år under ét, var der et fald på i alt 1,8% fra 2.414 årsværk i 2009 til 2.370 årsværk med baggrund i turismen i 2011. Udviklingen i antal årsværk var dog på -3,1% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå derfor 1,3 procentpoint bedre end sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turisme relaterede beskæftigelse for hele perioden 2009-2011 under ét. Omsætningsmæssigt var der fra 2009-2011 en stigning på 4,4% i Toppen af Danmarks område, mod et fald på 1,1% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå altså 5,5 procentpoint bedre en sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning for hele perioden 2009-2011 under ét.

Udviklingen i oplevelsestilbud: Der var fra 2010 til 2011 en stigning i antallet af besøgende på museer plus zoo/akvarium i Toppen af Danmark på 5,4% mod en stigning på 6,4% i det øvrige Nordjylland for museer/dyreparker under ét i samme periode. Der var fra 2010 til 2011 en stigning på 10% i 3 typer af særlige oplevelsestilbud under ét indenfor projektet Naturen+. Ser man på projektperiodens første to år under ét, var der en stigning på 32% i antallet af de 3 typer af oplevelsestilbud under ét i 2011 sammenlignet med udgangsåret 2009. På dette punkt er projektet målsætning altså fuldt ud opfyldt efter projektperiodens 2 første år.

Projektets vurderede effekt til og med 2011, med 2009 som basis:

- 7,0% flere overnatninger totalt set (alle overnatningsformer inkl. feriehuse, hele året), hvilket var 3,1 procentpoint over sammenligningsområdet, det øvrige Nordjylland.
- Der var en lidt gunstigere udvikling i antallet af overnatninger udenfor hovedsæsonen i Toppen af Danmarks område end i det øvrige Nordjylland (1,7 procentpoint bedre: minus 1 vs. minus 2,7 – ekskl. feriehuse).
- 5,5 procentpoint gunstigere udvikling i omsætningen med baggrund i turismen i Toppen af Danmark end i det øvrige Nordjylland (plus 4,4% vs. minus 1,1%).
- Toppen af Danmark lå 0,7 procentpoint under det øvrige Nordjylland mht. beskæftigelsen i turismevirksomheder i 2011 sammenlignet med 2009 (minus 1,8% vs. minus 1,1%)
- 32% flere oplevelsestilbud i Toppen af Danmark.

## Indledning

Toppen af Danmark A/S har i løbet af 2009 igangsat projektet "Naturen+", der løber frem til 2012. Projektet sigter bl.a. mod flere overnatninger, ikke mindst udenfor sommermåderne juni, juli og august. Projektet indeholder en række del-projekter med hovedvægten på oplevelsesudvikling indenfor natur-temaet, børn- og børnefamilier, kunst- og kunsthåndværk samt seværdigheder og bymiljøer. Projektet skal bidrage til en række målsætninger, der rækker frem til og med 2015.

Projektets mål er, med 2009 som basis, at der i 2015 er:

- 30% flere overnatninger forår, efterår og vinter.
- 10% flere overnatninger i sommersæsonen
- 30% øget omsætning med baggrund i turismen
- 30% øgning i beskæftigelsen i turismevirksomheder
- 30% flere oplevelsestilbud i Toppen af Danmark

Målsætningerne er altså ganske kvantitative. Nærværende notat sammenholder data for forskellige år (og sæsoner) for den givne destination, Toppen af Danmark, dvs. området som dækkes af Hjørring, Frederikshavn og Læsø kommuner, samt et kontrolområde, dvs. resten af Region Nordjylland, og vurderer på den baggrund, om en ekstra satsning på turismeudvikling har påvirket udviklingen målt på en række konkrete variabler som nævnt ovenfor.

I henhold til opdraget ønskes det, at udgangspunktet for målingen er data for hhv. 2010 og 2011. Overnatningstal for de nævnte år – og sæsonen indenfor disse – samt besøgstal for museer og zoo/akvarium er bragt i anvendelse, og det samme gælder data til belysning af udviklingen i omsætning og beskæftigelse. De metoder, der tidligere er bragt i anvendelse for at måle udviklingen i og effekten på omsætning og beskæftigelse fra 2009 til 2010, er ligeledes bragt i anvendelse til belysning af udviklingen i og effekten på omsætning og beskæftigelse fra 2010 til 2011 samt for den samlede periode 2009 til 2011 under ét.

Projektets enkelte netværksaktiviteter blev først igangsat i løbet af 2010, og visse elementer blev først sat i værk i løbet af 2011. Projektet Naturen+ blev afsluttet i 2012, men målsætningerne går dog frem til og med 2015. Det arbejde, der ligger bag nærværende notat omfatter ikke en vurdering af de enkelte delprojekter indenfor *Naturen+* men forholder sig alene til den samlede effekt.

## Metode

De data, som anvendes i nærværende notat omfatter hovedsageligt data fra Danmarks Statistik. Det drejer sig om overnatningstal (og færgestatistik) samt anonymiserede data på person- og arbejdsstedsniveau. Overnatningstal for de enkelte kommuner indenfor Region Nordjylland, herunder for Hjørring, Frederikshavn såvel som for Læsø stammer alle fra Danmarks Statistik. Hertil kommer tal for besøg på museer og zoo/akvarium, som for 2009, 2010 og 2011 er offentliggjort af Danmark Statistik. Hertil kommer endvidere tal for de særlige oplevelsestilbud indenfor projekt *Naturen+*. Disse er leveret af Toppen af Danmark.

Den anden hovedtype af data, som anvendes i nærværende effektmåling, er såkaldte mikrodata fra Danmarks Statistik, dels vedr. beskæftigede personer, dels vedr. arbejdssteder og omsætning og antal ansatte m.v. for disse. Både når det gælder persondatasæt og arbejdssteds-datasæt er der en betydelig forsinkelse i tilgængeligheden af disse, men mikrodatasæt for 2011 forelå pr. oktober 2013, og er nu blevet anvendt til analyser af 2011 vs. 2010 – og 2011 vs. 2009, på samme måde som det tidligere er sket på data for 2010 vs. 2009.

Der er i nærværende notat anvendt relativt simple målemetoder. Dvs. at der ikke er tale om regionaløkonomiske modelberegninger, men alene en tabulering samt analyse af rå data fra Danmark Statistik, suppleret med enkelte estimater for udvalgte detaljerede brancher iht. dansk branchekode 2007, DB 2007. Blandt i alt ca. 700 detaljerede (6-cifrede) brancher er der udvalgt et lille antal på 30, som i særlig grad knytter sig til turismen. Ved udvalget af delbrancher er der taget højde for 3 ting: 1. Hvilke delbrancher, der er medtaget i andre turisme-undersøgelser eller undersøgelser indenfor oplevelsesøkonomi generelt, jf. primært VisitDenmark (2011). 2. Delbrancher, som salgsmæssigt (pr. måned over en 10-årig periode) har samvariation med turist-overnatningerne. 3. Delbrancher, som i relation til projektet *Naturen+* anses for at være særligt centrale. Der er endvidere lagt vægt på at medtage og indregne størstedelen af et lille antal snævre brancher frem for at medtage og indregne en lille andel af nogle brede grupper af brancher. Både mht. omsætning og beskæftigelse er summerne i nærværende notat afstemt med summerne (landstotalerne) fra TØBBE 2008, jf. VisitDenmark 2011.

## Udviklingen i antallet af overnatninger

I Toppen af Danmark blev der i 2011 registreret 3,01 millioner overnatninger, hvilket var en stigning på 5,0% i forhold til 2010. I det øvrige Nordjylland (altså Region Nordjylland eksklusiv Toppen af Danmark), der her betragtes som kontrol- eller sammenligningsområdet, var der fra 2010 til 2011 en stigning i overnatningerne på 5,4%. Man kan derfor sige, at Toppen af Danmark lå i alt 0,4 procentpoint under kontrolområdet mht. udviklingen i antallet af overnatninger fra 2010 til 2011. Sammenligner man 2009 med 2011 var der en stigning i antallet af overnatninger i Toppen af Danmark på 7,0%. Stigningen i de registrerede overnatninger i Toppen af Danmark var 3,1 procentpoint højere end i det øvrige Nordjylland for den nævnte 2-årige periode under ét (hvor stigningen var på 3,9%).

Overnatningerne fordelte sig i 2011 med 37% på feriehuse, 31% på hoteller og feriecentre under ét og 32% på resten, som er camping, vandrerhjem og lystbåde. Blandt de forskellige overnatningsformer var der størst procentvis stigning for feriehuse med en stigning på 8,3% i antallet af overnatninger fra 2010 til 2011, hvilket var en større stigning end i det øvrige Nordjylland for overnatningsformen feriehuse.

Markedsmæssigt tegnede Danmark sig for 51% af overnatningerne i 2011, Tyskland 24%, Norge 14%, Sverige 8%, og øvrige 3%. Der var fremgang i antallet af overnatninger på alle markeder fra 2010 til 2011. I absolutte tal var fremgangen størst på det tyske marked, mens den procentvise stigning var størst på "andre markeder" efterfulgt af det svenske marked.

I Toppen af Danmarks område var der i sommermånederne juni, juli og august 2011 en stigning på 5,8% fra 2010 til 2011, mens der udenfor sommermånederne var en stigning på 1,1% i Toppen af Danmark. Det nævnte baseret sig på alle overnatningsformer ekskl. feriehuse, idet der ikke offentliggøres månedsopdelte overnatningstal for sidstnævnte overnatningsform. I det øvrige Nordjylland var der ligeledes en svagere udvikling udenfor sommertiden fra 2010 til 2011 end i de 3 nævnte sommermåneder. For hele perioden 2009-2011 under ét var der en stigning på 5,7% i sommermånederne, mens der var et fald på 1,0% udenfor sommermånederne i Toppen af Danmarks område. I det øvrige Nordjylland var der dog et fald udenfor sommermånederne på 2,7%, så man kan sige, at Toppen af Danmark lå 1,7 procentpoint bedre end sammenligningsområdet for hele perioden 2009-2011 under ét udenfor sommermånederne.

**Tabel 1 Overnatninger i Toppen af Danmark, Region Nordjylland og hele Danmark i 2007 til 2011**

Destination	2007	2008	2009	2010	2011	2009-10	2010-11	2009-11	
Frederikshavn	1.503.944	1.460.680	1.311.850	1.313.211	1.374.555	0,1%	4,7%	4,8%	
Hjørring	1.461.553	1.495.497	1.366.271	1.439.203	1.485.566	5,3%	3,2%	8,7%	
Læsø	116.761	138.395	133.341	112.326	148.316	-15,8%	32,0%	11,2%	
Toppen	3.082.259	3.094.572	2.811.461	2.864.740	3.008.437	1,9%	5,0%	7,0%	
Øvrige Nordjylland	4.846.146	4.823.632	4.353.669	4.289.066	4.522.330	-1,5%	5,4%	3,9%	
Reg. Nordjylland	7.928.405	7.918.204	7.165.130	7.153.806	7.530.767	-0,2%	5,3%	5,1%	
Øvrige Danmark	37.680.683	36.798.622	35.019.602	35.981.734	37.125.538	2,7%	3,2%	6,0%	
Hele Danmark	45.609.088	44.716.826	42.184.732	43.135.540	44.656.305	2,3%	3,5%	5,9%	
		Toppen minus øvrige Nordjylland:					3,4%	-0,4%	3,1%
Toppen i % af Nord.	38,9%	39,1%	39,2%	40,0%	39,9%	2,1%	-0,3%	1,8%	

Kilde: Baseret på data fra Danmarks Statistik.



**Tabel 2 Overnatninger i Toppen af Danmark pr. overnatningsform 2007 til 2011**

Absolutte tal:					
Overnatningsform	2007	2008	2009	2010	2011
1 Hoteller	464.002	447.227	383.807	419.921	450.388
2 Feriecentre	563.293	526.626	495.795	483.739	493.213
3 Camping	846.375	856.499	826.898	794.407	808.228
4 Vandrerhjem	62.539	64.325	58.340	53.774	54.920
5 Lystbådehavne	89.702	105.595	91.021	77.296	80.159
6 Feriehuse	1.056.348	1.094.300	955.600	1.035.603	1.121.530
<b>Total</b>	<b>3.082.259</b>	<b>3.094.572</b>	<b>2.811.461</b>	<b>2.864.740</b>	<b>3.008.437</b>
Procentvise ændringer:					
Overnatningsform	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2009-2011
1 Hoteller	-3,6%	-14,2%	9,4%	7,3%	17,3%
2 Feriecentre	-6,5%	-5,9%	-2,4%	2,0%	-0,5%
3 Camping	1,2%	-3,5%	-3,9%	1,7%	-2,3%
4 Vandrerhjem	2,9%	-9,3%	-7,8%	2,1%	-5,9%
5 Lystbådehavne	17,7%	-13,8%	-15,1%	3,7%	-11,9%
6 Feriehuse	3,6%	-12,7%	8,4%	8,3%	17,4%
<b>Total</b>	<b>0,4%</b>	<b>-9,1%</b>	<b>1,9%</b>	<b>5,0%</b>	<b>7,0%</b>
Procentvis fordeling:					
Overnatningsform	2007	2008	2009	2010	2011
1 Hoteller	15,1%	14,5%	13,7%	14,7%	15,0%
2 Feriecentre	18,3%	17,0%	17,6%	16,9%	16,4%
3 Camping	27,5%	27,7%	29,4%	27,7%	26,9%
4 Vandrerhjem	2,0%	2,1%	2,1%	1,9%	1,8%
5 Lystbådehavne	2,9%	3,4%	3,2%	2,7%	2,7%
6 Feriehuse	34,3%	35,4%	34,0%	36,1%	37,3%
<b>Total</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>
<b>Hotel+feriecenter</b>	<b>33,3%</b>	<b>31,5%</b>	<b>31,3%</b>	<b>31,5%</b>	<b>31,4%</b>

Kilde: Danmarks Statistik.

**Tabel 3 Udviklingen pr. marked og procentvis fordeling af antal overnatninger i Toppen af Danmark på markeder 2007 til 2011**

Procentvise ændringer:					
Marked	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2009-2011
1 Danmark	4,7%	-6,3%	-5,1%	1,3%	-3,9%
2 Tyskland	-2,0%	-12,3%	8,3%	4,5%	13,2%
3 Norge	-4,6%	-2,4%	13,2%	2,6%	16,1%
4 Sverige	-10,2%	-26,6%	15,0%	6,4%	22,3%
5 Holland	12,0%	-14,5%	-0,3%	5,3%	5,0%
6 Andre	-9,1%	-11,3%	11,9%	11,4%	24,7%
Procentvis fordeling:					
Marked	2007	2008	2009	2010	2011
1 Danmark	51,4%	53,7%	55,3%	51,5%	50,7%
2 Tyskland	23,9%	23,3%	22,5%	23,9%	24,3%
3 Norge	12,1%	11,5%	12,4%	13,7%	13,7%
4 Sverige	9,4%	8,4%	6,8%	7,7%	7,9%
5 Holland	1,2%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%
6 Andre	2,0%	1,8%	1,8%	2,0%	2,1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Kilde: Baseret på data fra Danmarks Statistik.

**Tabel 4 Sæsonopdelte overnatninger i Toppen af Danmark og øvrige Nordjylland 2008 til 2011**

Toppen af DK	6-7-8	1-5, 9-12
2008	1.044.093	709.967
2009	991.503	667.528
2010	991.120	654.051
2011	1.048.442	660.974
2009-2010	0,0%	-2,0%
2010-2011	5,8%	1,1%
2009-2011	5,7%	-1,0%
Øvr. Nordjylland	6-7-8	1-5, 9-12
2008	1.788.419	1.471.874
2009	1.619.748	1.296.106
2010	1.631.598	1.225.451
2011	1.767.858	1.261.186
2009-2010	0,7%	-5,5%
2010-2011	8,4%	2,9%
2009-2011	9,1%	-2,7%
Reg. Nordjylland	6-7-8	1-5, 9-12
2008	2.832.512	2.181.841
2009	2.611.251	1.963.634
2010	2.622.718	1.879.502
2011	2.816.300	1.922.160
2009-2010	0,4%	-4,3%
2010-2011	7,4%	2,3%
2009-2011	7,9%	-2,1%
Toppens andel	6-7-8	1-5, 9-12
2008	36,9%	32,5%
2009	38,0%	34,0%
2010	37,8%	34,8%
2011	37,2%	34,4%
Ændring i andel	6-7-8	1-5, 9-12
2009-2010	-0,2%	0,8%
2010-2011	-0,6%	-0,4%
2009-2011	0,9%	2,3%

Kilde: Baseret på data fra Danmarks Statistik.

Note: I november 2010 er der tillagt godt 15.000 overnatninger til Toppen af Danmark af hensyn til sammenligneligheden med 2009, men dette har ingen betydning, når hele perioden 2009-2011 ses under ét. Ovennævnte overnatningstal baserer sig på opdeling efter overnatningsformer. Denne opdeling omfatter kun ca. 90% af de markedsopdelte overnatningsformer.

## Udviklingen i beskæftigelse

Baseret på den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS), som er et personregister, var der ultimo 2011 (primo 2012) i alt 2.960 personer med hovedbeskæftigelse med baggrund i turismen svarende til 5,1% af alle beskæftigede i Toppen af Danmark mod 3,4% i det øvrige Region Nordjylland, og 3,8% i resten af Danmark og i Danmark som helhed.

**Tabel 5 Personer med hovedbeskæftigelse indenfor turismen i Toppen af Danmark ultimo 2011**

2011 Brancher	2011      2011      2011		
	Toppen af Danmark		
	Hoved- besk.	Skattepligtig løn	Bruttoindkomst
1. Overnatningssteder	985	168.529.637	252.149.532
2. Restauranter og værtshuse	1.364	172.140.925	272.214.865
3. Transportvirksomheder	699	199.304.912	242.443.017
4. Turistservices	64	15.123.681	18.068.651
5. Oplevelsestilbud	230	50.388.916	63.187.457
6. Turismeforbundne brancher	204	27.619.165	52.765.169
Turisme-brancher, brutto	3.546	633.107.236	900.828.691
Skabt af turismen inkl. afledte, netto	2.960	528.566.349	752.080.698
Alle brancher	58.249	15.499.972.626	19.348.638.181
Turisme-brancher i % af alle, netto	5,1%	3,4%	3,9%
Ændring, 2010-2011, turisme relateret %	1,3%	4,5%	1,3%
Ændring, 2009-2011, turisme relateret %	4,7%	6,5%	5,5%

**Tabel 6 Personer med hovedbeskæftigelse indenfor turismen i Toppen af Danmark ultimo 2010 - og ultimo 2009**

2010	2010	2010	2010
Brancher	Toppen af Danmark		
	Hoved-besk.	Skattepligtig løn	Bruttoindkomst
1. Overnatningssteder	956	160.768.794	242.931.532
2. Restauranter og værtshuse	1.346	162.474.636	270.840.271
3. Transportvirksomheder	715	189.999.957	243.137.687
4. Turistservices	65	15.766.138	18.927.891
5. Oplevelsestilbud	230	53.104.396	64.397.717
6. Turismeforbundne brancher	187	23.540.991	48.889.033
Turisme-brancher, brutto	3.499	605.654.912	889.124.131
Skabt af turismen inkl. afledte, netto	2.921	505.647.049	742.308.836
Alle brancher	58.003	15.226.716.646	18.905.455.214
Turisme-brancher i % af alle, netto	5,0%	3,3%	3,9%
Ændring, 2009-2010, turisme relateret %	3,3%	1,9%	4,1%

2009	2009	2009	2009
Brancher	1. Toppen af Danmark		
	Hoved-besk.	Skattepligtig løn	Bruttoindkomst
1. Overnatningssteder	860	151.649.814	220.503.039
2. Restauranter og værtshuse	1.334	164.808.634	259.039.053
3. Transportvirksomheder	736	191.473.266	245.797.330
4. Turistservices	58	14.454.586	17.233.674
5. Oplevelsestilbud	224	49.238.053	61.615.492
6. Turismeforbundne brancher	174	22.929.015	49.531.128
Turisme-brancher, brutto	3.386	594.553.368	853.719.716
Skabt af turismen inkl. afledte, netto	2.827	496.378.630	712.750.522

Kilde: Egne beregninger foretaget på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Note: Ovennævnte er ultimo tal fra hhv. november 2010 og november 2009.

En alternativ kilde til opgørelse af beskæftigelsen er arbejdsstedsregistret. Baseret på dette var der 2.370 årsværk afledt af turismen i Toppen af Danmark i 2011 (jf. Tabel 7 side 15). Der var en stigning på 4,6% fra 2010 til 2011. For hele perioden 2009 til 2011 under ét var der tale om et fald på 1,8% i antallet af årsværk afledt af turismen i Toppen af Danmark (jf. Tabel 7). Stigningen i antal årsværk indenfor turismen i resten af Region Nordjylland var på 1,8% fra 2010-2011 mens der var et fald på 1,1% for hele perioden under ét (jf. Tabel 9 side 16). For perioden 2010-2011 lå Toppen af Danmark altså  $4,8 - 1,8 = 2,8$  procentpoint bedre end sammenligningsområdet, men for hele perioden 2009-2011 under ét lå Toppen af Danmark 0,7% (-1,8% vs. -1,1%) under sammenligningsområdet mht. udviklingen i antal årsværk indenfor turismen.

## Udviklingen i omsætning

2009-2010: I Toppen af Danmark skabte turismen en omsætning (ekskl. moms) på 2.492 millioner kr. i 2010. Dette var en stigning på 1,0% fra 2009 til 2010 (jf. Tabel 8). Til sammenligning hermed var der i det øvrige Nordjylland et fald i den turismeskabte omsætning på 5,7% (jf. Tabel 10). Toppen af Danmark lå altså 6,7 procentpoint over resten af Nordjylland mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning fra 2009 til 2010.<sup>1</sup>

2010-2011: I Toppen af Danmark skabte turismen en omsætning (ekskl. moms) på 2.574 millioner kr. i 2011. Dette var en stigning på 3,3% fra 2010 til 2011 (jf. Tabel 7). Til sammenligning hermed var der i det øvrige Nordjylland en stigning i den turismeskabte omsætning på hele 4,9% (jf. Tabel 9). Toppen af Danmark lå altså 1,6% under resten af Nordjylland i 2011 mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning i fra 2010 til 2011.

For hele perioden 2009-2011 under ét var der i Toppen af Danmarks område en *stigning* på 4,4% i omsætningen (jf. Tabel 7) mod et *fald* på 1,1% i den øvrige del af Region Nordjylland (jf. Tabel 9). Toppen af Danmark lå altså 5,5% bedre end sammenligningsområdet mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning for hele perioden fra 2009 til 2011 under ét.

**Tabel 7 Beskæftigede årsværk og omsætning indenfor turismen i Toppen af Danmark 2011**

	2011	2011	2011	2011	2011	2011
Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	629	85	714	161	636.128	
2. Restauranter og værtshuse	702	250	952	359	689.615	
3. Transportvirksomheder	653	67	720	127	1.300.394	
4. Turistservices	53		54	15	146.522	
5. Oplevelsestilbud	230		230	20	164.903	
6. Turismeforbundne brancher	118	51	169	85	243.179	
Turisme-brancher, brutto	2.385	454	2.839	767	3.180.741	
Skabt af turismen	1.991	379	2.370	640	2.574.383	
Ændring, 2010-2011, turisme relateret %	6,4%	-3,6%	4,6%	1,3%	3,3%	
Ændring, 2009-2011, turisme relateret %	-0,5%	-8,3%	-1,8%	2,5%	4,4%	

Kilde: Egen sammenstilling baseret på data fra Danmarks Statistik.

<sup>1</sup> For at skabe et validt sammenligningsgrundlag for Toppen af Danmark er de detaljerede brancher nr. "683120 Boliganvisning, ferieboligudlejning mv." under hovedgruppen "overnatningssteder" og "493920 Turistkørsel og anden landpassagertransport" under hovedgruppen "transportvirksomheder" i området "det øvrige Nordjylland" forudsat at være identisk i 2010 og 2009 mht. beskæftigelse i antal årsværk og i omsætning. Værdierne for 2010 er således anvendt også for 2009, idet der sker ændringer i disse detaljerede brancher fra 2009 til 2010, der ikke har at gøre med den real-økonomiske udvikling i turismen. – Disse forudsætninger er indført i de 2009-tal, der ligger bag Tabel 10 (og dermed ændringsprocent fra 2009 til 2010) samt nederste linje i Tabel 9 (dvs. ændringsprocent 2009-2011).

**Tabel 8 Beskæftigede årsværk og omsætning indenfor turismen i Toppen af Danmark 2010 - og 2009**

	2010	2010	2010	2010	2010	2010
Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	626	91	717	161	592.377	
2. Restauranter og værtshuse	695	256	951	354	656.283	
3. Transportvirksomheder	526	83	609	135	1.265.236	
4. Turistservices	52		52	13	166.466	
5. Oplevelsestilbud	230		230	20	161.976	
6. Turismeforbundne brancher	113	41	154	74	236.951	
Turisme-brancher, brutto	2.242	471	2.713	757	3.079.289	
Skabt af turismen	1.872	393	2.265	632	2.492.270	
Ændring, 2009-2010, turisme relateret %	-6,4%	-4,8%	-6,2%	1,2%	1,0%	

	2009	2009	2009	2009	2009	2009
Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen	Toppen
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	628	92	720	155	640.254	
2. Restauranter og værtshuse	727	265	992	356	671.905	
3. Transportvirksomheder	663	91	754	129	1.159.235	
4. Turistservices	49		50	13	164.691	
5. Oplevelsestilbud	224		224	19	159.475	
6. Turismeforbundne brancher	105	46	151	76	252.236	
Turisme-brancher, brutto	2.396	495	2.891	748	3.047.796	
Skabt af turismen	2.000	413	2.414	624	2.466.782	

Kilde: Egen sammenstilling baseret på data fra Danmarks Statistik.

**Tabel 9 Beskæftigede årsværk og omsætning indenfor turismen i det øvrige Region Nordjylland 2011**

	2011	2011	2011	2011	2011	2011
Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	1.152	180	1.332	322	1.497.628	
2. Restauranter og værtshuse	2.013	610	2.623	963	1.855.564	
3. Transportvirksomheder	848	186	1.034	201	730.812	
4. Turistservices	63		65	30	173.151	
5. Oplevelsestilbud	431		431	35	309.567	
6. Turismeforbundne brancher	255	87	342	172	416.433	
Turisme-brancher, brutto	4.761	1.065	5.826	1.723	4.983.155	
Skabt af turismen	3.975	889	4.864	1.438	4.033.194	
Ændring, 2010-2011, turisme relateret %	2,3%	-0,4%	1,8%	-0,4%	4,9%	
Ændring, 2009-2011, turisme relateret %	0,5%	-2,8%	-0,1%	2,2%	-1,1%	

**Tabel 10 Beskæftigede årsværk og omsætning indenfor turismen i det øvrige Region Nordjylland 2010 - og 2009**

	2010	2010	2010	2010	2010	2010
Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	1.144	175	1.319	325	1.442.131	
2. Restauranter og værtshuse	1.924	610	2.534	958	1.753.503	
3. Transportvirksomheder	863	198	1.061	215	725.911	
4. Turistservices	48		49	26	157.115	
5. Oplevelsestilbud	432		432	39	306.918	
6. Turismeforbundne brancher	245	85	330	167	366.940	
Turisme-brancher, brutto	4.656	1.069	5.725	1.730	4.752.518	
Skabt af turismen	3.887	892	4.780	1.444	3.846.524	
Ændring, 2009-2010, turisme relateret %	-1,8%	-2,5%	-1,9%	2,6%	-5,7%	

	2009	2009	2009	2009	2009	2009
Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.	Øvr. Nord.
Brancher	ansatte årsværk	antal ejere	beskæft. årsværk	arb.steder	oms_1000 kr.	
1. Overnatningssteder	1.258	172	1.430	323	1.529.381	
2. Restauranter og værtshuse	1.890	624	2.514	917	1.824.459	
3. Transportvirksomheder	854	207	1.061	227	777.001	
4. Turistservices	59		60	29	164.098	
5. Oplevelsestilbud	449		449	35	324.668	
6. Turismeforbundne brancher	229	92	321	155	419.690	
Turisme-brancher, brutto	4.739	1.096	5.835	1.686	5.039.296	
Skabt af turismen	3.956	915	4.872	1.408	4.078.633	

Kilde: Egen sammenstilling baseret på data fra Danmarks Statistik.



## Udviklingen i oplevelsestilbud

I Toppen af Danmarks område var der i 2010 18 museer (eller afdelinger af disse) samt én aktør indenfor kategorien zoo/dyreparker (akvarium), altså i alt 19 enheder, det samme samlede antal som i 2009. I løbet af 2011 kom der yderligere ét museum til, altså en stigning på godt 5%. Der var ligeledes en stigning i antallet af besøgende ved museer og akvarium under ét i Toppen af Danmark fra 2010 til 2011 på 5,4%.

Når det gælder udviklingen i udbuddet af oplevelsestilbud er det særligt Den Gode Historie, Toppen i Børnehøjde og SMAK, som er relevante i forhold til det konkrete projekt Naturen+. Der var i alt en stigning på 20% i antallet af udbudte oplevelsestilbud indenfor de nævnte typer af aktiviteter alene fra 2009 til 2010.

I projektperiodens andet år, 2011, var der yderligere en stigning i de tre typer af oplevelsestilbud på 10%. Samlet set var der en stigning i de tre typer af oplevelsestilbud på 32% i projektperiodens to første år 2010 og 2011 sammenlignet med udgangsåret 2009.

**Tabel 11 Udviklingen i tre udvalgte typer af oplevelsestilbud i Toppen af Danmark, 2009-2010, 2010-2011 samt 2009-2011 under ét**

Kategori af aktiviteter:	2009	2010	2011		2009- 2010	2010- 2011	2009- 2011
Den Gode Historie	1246	1610	1625 *)		29%	1%	30%
Toppen i Børnehøjde	729	763	970 *)		5%	27%	33%
SMAK	11	7	29		-36%	314%	164%
I alt	1986	2380	2624		20%	10%	32%

Kilde: Baseret på oplysninger fra Toppen af Danmark A/S.

**Tabel 12 Udviklingen i antal dyreparker, herunder zoo og akvarier, og antal besøgende hos disse, i Toppen af Danmark, øvrige Nordjylland og øvrige Danmark, 2009-2011**

<b>Museer+zoo/akvarier</b>	2009	2010	2011
Frederikshavn	9	8	9
Hjørring	9	10	10
Læsø	1	1	1
Toppen af Danmark	19	19	20
Øvrige Nordjylland	37	46	48
Region Nordjylland	56	65	68
Øvrige Danmark	327	357	375
Hele landet	383	422	443
<b>Enheder, ændring</b>	2009-2010	2010-2011	2009-2011
Frederikshavn	-11,1%	12,5%	0,0%
Hjørring	11,1%	0,0%	11,1%
Læsø	0,0%	0,0%	0,0%
Toppen af Danmark	0,0%	5,3%	5,3%
Øvrige Nordjylland	24,3%	4,3%	29,7%
Region Nordjylland	16,1%	4,6%	21,4%
Øvrige Danmark	9,2%	5,0%	14,7%
Hele landet	10,2%	5,0%	15,7%
<b>Besøgende</b>	2009	2010	2011
Frederikshavn	236.718	194.053	225.855
Hjørring	327.948	304.698	304.467
Læsø	23.401	23.475	20.275
Toppen af Danmark	588.067	522.226	550.597
Øvrige Nordjylland	857.575	1.093.157	1.163.633
Region Nordjylland	1.445.642	1.615.383	1.714.230
Øvrige Danmark	13.255.029	14.475.367	15.986.112
Hele landet	14.700.671	16.090.750	17.700.342
<b>Besøgende, ændring</b>	2009-2010	2010-2011	2009-2011
Frederikshavn	-18,0%	16,4%	-4,6%
Hjørring	-7,1%	-0,1%	-7,2%
Læsø	0,3%	-13,6%	-13,4%
Toppen af Danmark	-11,2%	5,4%	-6,4%
Øvrige Nordjylland	27,5%	6,4%	35,7%
Region Nordjylland	11,7%	6,1%	18,6%
Øvrige Danmark	9,2%	10,4%	20,6%
Hele landet	9,5%	10,0%	20,4%

Kilde: Baseret på data fra Danmarks Statistik.

## Sammenfatning

Nærværende notat belyser effekten af turismeudviklingsprojektet "Naturen+" i projektets to første år 2010 og 2011. Der fokuseres særligt på udviklingen fra 2010 til 2011, men desuden beskrives den samlede udvikling fra udgangsåret 2009 til og med projektåret 2011 under ét. Projektet er iværksat af og gennemføres af Toppen af Danmark A/S med støtte fra de tre kommuner i Toppen af Danmark samt Vækstforum Nordjylland. Projektperioden er 2010-2012. Projektet "Naturen+" er led i bestræbelserne på at opnå en række konkrete ambitiøse mål vedr. udviklingen i antallet af overnatninger, beskæftigelse, omsætning og oplevelsestilbud frem til og med 2015 i Toppen af Danmark. Som et udviklingsprojekt indenfor helårsturisme sigtes der særligt på vækst i antallet af overnatninger udenfor sommermånederne juni-august.

Der var 3,01 mio. registrerede overnatninger i Toppen af Danmark i 2011, svarende til 6,7% af landstotalen og 39,9% af totalen for hele Region Nordjylland. Sammenlignet med 2010 var der i projektperiodens andet år, 2011, en stigning i antallet af registrerede overnatninger i Toppen af Danmark på 5,0% (efter en stigning på 1,9% året før). Dette kan sammenholdes med en stigning på 5,4% i det øvrige Nordjylland (efter et fald på 1,5% året før), der her betragtes som sammenlignings- eller kontrolområdet. For de to første projektår under ét, 2010 og 2011, var der en stigning i antallet af overnatninger på 7,0% sammenlignet med udgangsåret 2009 i Toppen af Danmark. Stigningen for på 3,9% i det øvrige Nordjylland for hele perioden under ét, hvorfor Toppen af Danmark lå 3,1 procentpoint højere end det øvrige Nordjylland mht. udviklingen i antallet af registrerede overnatninger fra 2009 til 2011.

I både Toppen af Danmark og i det øvrige Region Nordjylland og i øvrigt også i hele Danmark under ét var der en svagere udvikling i antallet af overnatninger udenfor sommertiden end i månederne juni-juli-august både fra 2009 til 2010 og igen fra 2010 til 2011. Perioden 2009-2011 under et: I sommertiden var der i Toppen af Danmark en stigning på 5,7% fra 2009 til 2011 og et fald på 1% udenfor sommertiden. I det øvrige Nordjylland var der en stigning på 9,1% i sommertiden og et fald på 2,7% udenfor sommertiden for perioden 2009-2011 under ét. Når antallet af overnatninger faldt med 1% i Toppen af Danmark udenfor sommertiden og der samtidigt var et fald på 2,7% i det øvrige Nordjylland kan man sige, at Toppen af Danmark klarede sig 1,7 procentpoint bedre end kontrolområdet udenfor sommertiden 2009-2011.

Udviklingen i beskæftigelse og omsætning: I 2011 udgjorde antallet af personer med hovedbeskæftigelse med baggrund i turismen 2.960 svarende til 5,1% af alle beskæftigede i Toppen af Danmark mod 3,4% i det øvrige Region Nordjylland, og 3,8% i resten af Danmark og i Danmark som helhed. Omregnet til årsværk var der 2.370 årsværk afledt af turismen i Toppen af Danmark i 2011, hvilket var en stigning på 4,6% fra 2010-2011. Udviklingen i antal årsværk var derimod blot +1,8% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå derfor 2,8% bedre end sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turisme relaterede beskæftigelse. I Toppen af Danmark skabte turismen en omsætning (ekskl. moms) på 2.574 millioner kr. Dette var en stigning på 3,3% fra 2010-2011. Til sammenligning hermed var der i det øvrige Region Nordjylland dog en stigning i den turismeskabte omsætning på hele 4,9%. Toppen af Danmark lå altså 1,6% under sammenligningsgrundlaget (det øvrige Region Nordjylland) mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning i 2011.

Ser man på projektperiodens to første år under ét, var der et fald på i alt 1,8% fra 2.414 årsværk i 2009 til 2.370 årsværk med baggrund i turismen i 2011. Udviklingen i antal årsværk

var dog på -3,1% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå derfor 1,3 procentpoint bedre end sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turisme relaterede beskæftigelse for hele perioden 2009-2011 under ét. Omsætningsmæssigt var der fra 2009-2011 en stigning på 4,4% i Toppen af Danmarks område, mod et fald på 1,1% i resten af Region Nordjylland. Toppen af Danmark lå altså 5,5 procentpoint bedre en sammenligningsgrundlaget mht. udviklingen i den turismeskabte omsætning for hele perioden 2009-2011 under ét.

Der var fra 2010 til 2011 en stigning i antallet af besøgende på museer plus zoo/akvarium i Toppen af Danmark på 5,4% mod en stigning på 6,4% i det øvrige Nordjylland for museer/dyreparker under ét i samme periode. Der var fra 2010 til 2011 en stigning på 10% i 3 typer af særlige oplevelsestilbud under ét indenfor projektet Naturen+. Ser man på projektperiodens første to år under ét, var der en stigning på 32% i antallet af de 3 typer af oplevelsestilbud under ét i 2011 sammenlignet med udgangsåret 2009. På dette punkt er projektet målsætning altså fuldt ud opfyldt efter to ud af projektperiodens i alt 3 år.

Projektets vurderede effekt til og med 2011, med 2009 som basis:

- 7,0% flere overnatninger totalt set (alle overnatningsformer inkl. feriehuse, hele året), hvilket var 3,1 procentpoint over sammenligningsområdet, det øvrige Nordjylland.
- Der var en lidt gunstigere udvikling i antallet af overnatninger udenfor hovedsæsonen i Toppen af Danmarks område end i det øvrige Nordjylland (1,7 procentpoint bedre: minus 1 vs. minus 2,7 – ekskl. feriehuse).
- 5,5 procentpoint gunstigere udvikling i omsætningen med baggrund i turismen i Toppen af Danmark end i det øvrige Nordjylland (plus 4,4% vs. minus 1,1%).
- Toppen af Danmark lå 0,7 procentpoint *under* det øvrige Nordjylland mht. beskæftigelsen i turismevirksomheder i 2011 sammenlignet med 2009 (minus 1,8% vs. minus 1,1%), målt på antal årsværk.
- 32% flere oplevelsestilbud i Toppen af Danmark.

## Referencer

Danmarks Statistik (2007). Dansk Branchekode 2007 DB07.

Danmarks Statistik: Mikrodatasæt for personer og for arbejdssteder i Danmark for 2007 til 2011.

Danmarks Statistik. Statistikbanken: Overnatningsstatistik, 2007-2011, besøgsstatistik 2009-2011.

DSB: Regnskab for 2010 samt Regnskab for 2011.

Toppen af Danmark A/S og Naturen+ (2010). Helårsturisme (16 slides). Bilag 16.9.2010.

Toppen af Danmark A/S og Naturen+: Tal for 3 typer af oplevelsestilbud, 2009-2011.

VisitDenmark (2011). Turismens økonomiske betydning i Danmark 2008, af Christian Ørsted Brandt og Thomas Thessen.



## Branchemæssig definition og afgrænsning af turismen i denne rapport

DB07 branchenumre og betegnelser:	Antal
<b>1. Overnatningssteder:</b>	
1. 551010+551020 Hoteller og konferencecentre	2
1. 552000+559000 Ferieboliger og vandrerhjem, andre overnat.	2
1. 553000 Campingpladser	1
1. 682030 Anden udlejning af boliger	1
1. 683120 Boliganvisning, ferieboligudlejning mv.	1
1. 932910 Lystbådehavne	1
<b>2. Restauranter og værtshuse:</b>	
2. 561010 Restauranter	1
2. 561020 Pizzeriaer, grillbarer, isbarer mv.	1
2. 563000 Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1
<b>3. Transportvirksomheder:</b>	
3. 491000 Passagertransport med regional- eller fjerntog	1
3. 493200 Taxikørsel	1
3. 493920 Turistkørsel og anden landpassagertransport	1
3. 501000+503000 Sø- og kysttransport af passagerer + ad indre vandveje	2
<b>4. Turistservices:</b>	
4. 771100 Udlejning og leasing af biler og lette motorkøretøjer	1
4. 799000 Andre reservationstjenesteydelser og tjenesteydelser i forbindelse hermed	1
<b>5. Oplevelsestilbud:</b>	
5. 910200+910300 Museer+Hist. monumenter	2
5. 910400+932100 Botaniske og zoologiske haver + forlystelsesparker o.l.	2
<b>6. Turismeforbundne brancher:</b>	
6. 472300 Fiskeforretninger	1
6. 472400 Detailhandel med brød, konditori- og sukkervarer	1
6. 476420 Cykel- og knallertforretninger	1
6. 476430+773400 Forhandlere af lystbåde og udstyr hertil + udlejning	2
6. 477820 Fotonforretninger	1
6. 477840 Kunsthandel og gallerivirksomhed	1
6. 900300 Kunstnerisk skaben	1
<b>Hovedgrupper af turisme-brancher:</b>	
1. Overnatningssteder	8
2. Restauranter og værtshuse	3
3. Transportvirksomheder	5
4. Turistservices	2
5. Oplevelsestilbud	4
6. Turismeforbundne brancher	8
I alt	30